

Vakainen ukko.

Kirjoitti

Kauppi-Heikki.

Päivälehti v. 1890

I.

— Eikö se ruoka alkaisi joutua — kiirehti Rannan poika Aku ja vetäsi tupostaan veitsen, jolla leikkeli kynsiä sormistaan ruokaa odotellessaan.

— Kyllä se on jo keitto joutunut, sanoi emäntä, pojan äiti.

— Mitäpä me siitä odotetaan, sanoi mökkiläis-Matti ja lyötyään hattunsa naulaan alkoi työntäytyä pöydän taakse.

— Minun isävainajani kun oli isäntänä, niin ei se milloinkaan syönyt muun joukon kanssa, kamarissa se aina söi.

Muut miehet seurasivat Matin esimerkkiä ja Aku rahille istuutuessaan arveli, että „teillä taisi olla oikein hyvä isä.“

— Olipa se niitä parhaita — kertoi Matti vakavana. — Eikä se näitä perheen ruokia milloinkaan syönyt, sille keitettiin eri padalla, eikä se leipäkään ollut tätä tavallisesti tehtyä, se oli osto jahoista ja paistettiin pussissa, ettei kuortakaan tullut yhtään.

— Pussissako sitä alustettiin? — kysyi piika ja nauraa kutkatti.

— Milloinka sinä olet nähnyt pussissa leipää alustettavan, Möttönen.

Miehiset pöytätoverit eivät uskaltaneet nauraa, sillä he tiesivät vanhastaan, että tämä hupainen puheen aihe silloin loppuu. Täytyy olla uskovinaan vakavasti.

Jopa ajoikin isäntä Onter kartanolle. Ruuna, jota Onter nimitti Tuiskuvaraksi, hirnahteli siellä ja päättään puistellen päristeli sieramiaan. Renki kiirehti ruunaa riisumaan. Onter itse oli siinä toverina ja sitten rengin taluttamaan lähtiessä lupsautti kädellään ruunan lautaseen ja sanoi: siinä se on Tuiskunvara! Ikään kuin kehumisesta ylpeänä mennä hötkeyteli ruuna arvokkaasti päätään keikutellen talliin.

Onter tuli tupaan ja heitettyään turkin päältänsä, katsahti ruokahaluisen lailla pöytään päin.

Matti muutti itseään toiseen paikkaan ja sanoi siirtyessään:

— Minä tässä asetuin isännän sijalle, vaan eipä se isännän virka niin vähällä tullutkaan. Tämä itse se sen hyvin pian kieppasi. Tokko te nuoret miehet olette sitä kuulleetkaan?

— Ei, sanoivat nämä. — Mitenkä se niin pian on tullut?

Onter itse istui jo paikallaan ja leipää leikatessaan

vähän myhäillen kuunteli Matin puhetta.

— Vähällä ja sukkelaanhan tämä sai isännän viran — selitti Matti. — Meitä oli poikia yli puoli kymmentä tuolla Paavolan rannassa jäiden lähtöä katsomassa, eikä meillä ollut sen kummempaa työtä kuin että kepillä pidellä jokotettiin, etteivät jäät pääse rantaan kiini. Tämä oli siinä ynnä yhtenä, vaan lähti vähää ennen pois ja kun me toiset tultiin tänne pihaan, niin tämä oli silloin isäntänä ja siitä lähtien se virka on tällä pysynyt.

Nuoret odottivat lisää ja kuuntelivat nauramatta, mutta Matti oli siksi ymmärtävä, että osasi kelkkansa seisauttaa aina oikealle paikalle. Onter antoi olla asian puhutuilleen, virkkoihan vaan naurahtaen: kylhän se Matti tietää.

Eikä Matin puhe ollutkaan aivan perätöntä. Tallo oli jäänyt tämän isännän varaan hyvin nuorena, vaikka toisia veljeksiä oli alkujaan ollut neljä. Vaan tämä viides, nuorin kaikista, oli saanut tarttua isännyyteen, sillä isoimmat pötkivät pakoon tuota isoa ja velkaista isäntöä, niin pian kuin kynnelle kykenivät ja saivat lupaan jonkunlaiseen osan perinnöstä. Pulskia ja reippaita miehiä kun olivat, ei vävyn paik-

koja kilvoitellessa ollut muilla mielimistäkään. Luonnossa nuo toiset ottivat kytyä mökilleen, kun tiesivät että joku Rannan pojista on tullut väliin. Kotiin jäänyt ei tässä, enemmän kuin muissakaan suhteissa ollut veljistään jälessä. Kaikissa hän herätti kunnioitusta jykevän korkealla otsallaan ja pulskan muhkealla muodollaan, jota kaunisti älykkäästi ojentuva nenä ja pari, lempeän näköistä, verkalleen liikkuvaa silmää. Aikaisin hän ja tehtiin Ontermanniksi ja ketkään läsnä olijoista eivät tule ikänään unhoittamaan sitä arvokasta käytöstä, jota hän virkansa toimissa kinkkerillä pappia vastaan ottaessaan käytti. Ja varsinkin sitä katsetta, jonka hän kirja-arkun päällä istuessaan aina aikataavasta heitti tuvan lakeislautaan, kun alkoi tuntua liikaa kuumuutta tai kylmää. Järjestys piti olla kaikin puolin hyvä, eikä saanut kuulua riitaa kinkkerin otosta kylään.

Onter jäi jälemmäksi syömään. Tupakkaa piippuun pannessaan kysyi Matti, että milloinkaan nyt papit kantavat saataviaan?

— Oli siitä rovastin kanssa puhetta, sanoi Onter.
— Arveli kantaa tässä joulun pyhän jälkeen, vähää ennen kuin kinkkerille pitää lähteä.

— Milloinkahan tämän kylän kinkeri joutuu?

— Puhuttiin me siitä rovastin kanssa kahden kesken, vaan ei sanonut oikein ajatelleensa, että kulksiko tämän puolen nyt syksytalvesta, vai heittäisikö keväämmäksi.

— On niillä nyt taas papeilla työtä, lisäsi Matti.

— Sitäpä valitti rovasti, kun siellä kahden kesken istuttiin, että kovin vaikeaksi alkaa käydä hänellekin talvella matkustella loukkeisia sydänmaan teitä.

— Ottaisi apulaisen sinne pitäjään ja itse vaan saarnaileisi, ehdotteli Matti.

— On siitä meillä rovastin kanssa ollut puhetta siitäkin, selitti Onter. Ei niitä tunnu saavan aivan niin kuin itse tahtoo. Pappia on liika vähän, kun toisia kuolee.

Matti painautui kyynäsvarsin istumaan renkipojan eteen ja alkoi tälle kertoa ikään kuin erikois-asiana, että

— Minunkin isäni se oli pappi. Kerran oli hyvin kova pakkanen jouluaamuna, kun isä Temmeksen kirkossa saarnasi. Ja sen ei tarvinnutkaan monta sanaa sanoa, kun akat alkoivat itkeä ja itkivät koko saarnaajan, niin että pitkät jääpuraat tököttivät jokaisen sil-

missä. Isä käski suntion mennä niitä karistelemaan pois, vaan miten lienee suntio pahasti kepillään kolistanut, kun muutamalta akalta lähti silmän luomi jääpuraan mukana irti. . .

Renki purskahti ilmeiseen nauruun.

— Elä naura semmoselle, varoitti Matti. Arvaat sen, että se on kipeä, kun silmä jääpi ilman katotta mollottamaan.

II.

Onter istui vielä hyvän aikaa pöydässä ja tyhjente-
li toista kupillista keittoa, sillä hän oli luja syöjä ja piti
sitä kunnan miehen tuntomerkinä, että syöpi vah-
vasti. Itse hän kehui pienenä poikana kerinneensä
nieleksiä puuroa niin paljon kuin kaksi akkaa ennätti
kahdella lusikalla nostella ja vielä joka välillä sanoa
että „anna“.

Joukot kallistuivat syönnin päälle vähän syrjäl-
leen. Onter itse käveli hiljaisilla askelilla, toinen kä-
si kupeella kannattamassa housuja ja katseli pellolle-
kin, jonne pojat olivat mutaa vetäneet. Vähän aikaa
katseltuaan hän istui penkille ja jytyytti sitä nyrkil-
lään, että joukot havahtesi. Aku nousi ensin istuil-
leen ja kysyi:

— Otetaanko se Tuiskunvara mutahaudalle?

— Ei huoli ottaa, tarvitsee se levätä, sanoi Onter.
Sytekööt Matti ja Risto routaa. Sinä rengin kanssa
muuttelet toisilla hevosilla minkä ennätät.

— Sitä aukaistua suota on jo niin paljon, selitti
Aku.

— Paljo sitä tarvitaankin. Alkakaavaan mennä
sinne.

Iltamassa tuli naapuritalon isäntä, Lahtinen, On-

terin taloon ja kysyi tultuaan:

— Missä sinä olet käynyt, kun on ajureki kartanol-
la?

— Tuolla kävin rovastissa, sanoi Onter.

— Mitä siellä?

— Olipahan yhtä ja toista keskusteltavaa noista
kinkerikunnan asioista.

— Tuleekos siitä tämän kinkerikunnan jakamises-
ta mitään valmista?

— Oli siitä rovastin kanssa kahden kesken puhet-
ta, vaan se tuntui olevan vasten, että näet vähänkin
ennättäisi yhtenä päivänä luettaa, niin antaisi olla si-
nänsä.

— Niinhän se olisi, kun ennättäisi, sanoi Lahtinen.
Vaan tukalaksi se tulee, kun joukko yhä lisääntyy. Ei-
kö se sinunkin miniäsi kuulu olevan lapsivuoteella?

— Näkyyhän se olevan, vaan ei kai sen tähden
tarvitse vielä kinkeritupaa suurentaa — sanoi Onter
asian tuntijan tavalla.

— No, ei nyt vielä, vaan lisänä se on, kunhan jou-
tuu. — Onkos pojat pihassa?

— Tunkiotöissä ovat. Olisiko niille ollut asiata?

— Ei tuota ole asiatakaan.

— Onkos minulle?

— On.

— Niinpä tule sitte tänne kamariin, kehoitti Onter ja alkoi itse kävellä edellä.

— Siitä tukkimetsän myönnistähän minä tulin taas puhumaan, rupesi Lahtinen selittämään asiataansa.

— Onko ne nykyin käyneet sitä ostelemassa?

— Kävihän ne.

— Mitä ne tarjoavat nyt?

— No, sen kaksituhatta.

— Vai kaksi tuhatta, jamasi Onter ja nosti housunsa kaulusta. Silläkö sinä sen antaisit?

— Eihän sillä taida enempääkään saada.

— Vaikka ei saisi sitäkään, niin ei. Käske kerran niitä herroja minun luokseni, niin minä sanon niille, mitä sen vertaisella rahalla saavat ostella. Vaan eivät ne toki tulekaan minulle puhumaan, ne tietävät. . .

— On siinä rahaa tähän aikaan, puolusti Lahtinen.

— Mitä hyötyä siitä on, kun se tuollakin seisoo. Velassa pyörit niin sinä kuin minäkin ja velassa kuolet.

— Anna kuolla. Velassa olen syntynytkin.

— Sinä olet niin yksipäinen, nuhteli Lahtinen. Et

sen verran valvo lastesi etuja, että lyhentäisit velkojasi. Korkoa vaan maksaa pusaat.

— Maksan minä niin kauvan kuin jaksan.

— Poikasi Risto sanoi, että se metsä joutaa myödə talon tarpeilta.

— Myökään Risto, jos hällä on myömistä, vaan ei *minun* metsääni oteta vielä niillä puheilla.

— No kun et myö, niin lähtään lukemaan puut. Minä otan osani, toisen puolen, kasvata sitten vaikka sata vuotta.

— En petäjätäkään rupea lukemaan. Ota mittari ja anna vetää halki se palsta, niin ehkä saat puillasi mittarin palkan maksetuksi.

— Jottako en saata sitä tehdä, että otan mittarin?

— Mikäs siinä on. Ota vaan, olet vähän nuorempi mies ja kuole velatonna. Minä kuolen velkaisena niittä tuloitta.

Naapurikset istuivat vähän aikaa äänettöminä. Tyynemmällä äänellä arveli viimein Lahtinen, että siitä asiasta ei tule sitten mitään.

— Ei minun puolestani, ei mitään, sanoi Onter päättävästi.

Sitten hän meni kaapilleen, laski ryyppyn viinaa ja

kehoitti Lahtista ottamaan.

— Oikeinko sinä viinan kanssa elät, tuumaili Lahtinen ja nappasi suuhunsa.

— Otin vähän, että jos vieraita sattuu käymään, kun on noita akkain asioita.

— Kinkeritielläkö on ristijäiset vai joko ennen?

— Ennen, luultavasti. Eikö nuo jo ensi viikolla käyttäne pappia.

— Muiden valtaanko sinä sen heität, kysyi Lahtinen ja naurahti.

— Olipa tuo yksi lapsen ristiminen kenen vallassa hyvänsä, vastasi Onter. Tule sinä kanssa sitte tänne.

— Onko tässä veisuuseurat silloin?

— Mitä sinä siitä kysyt?

— Ilman kysyin aikojaan.

— Mahtaisi olla vastenmielistä sitten tuleminen, luulen. Jokohan tuosta sinä pahenisit.

— Enkä pahene, vaan etten pelkään paranekaan.

— No, kun et pahene, niin älä sitten kyselekkään, sanoi Onter ja läpytteli kenkäänsä kärkiä laattiaan.

III.

Ristijäiset joutuivat, eikä kuulunut mitään veisuuseuroista. Naapuritaloista oli kutsuttu muutamia vieraita ja Risto kävi noutamassa papin kotiin. Rovasti itse ei ollut joutanut, vaan saman asian se ajoi kappalainenkin. Onterin mahtavuudella, avopäin otti isäntä pappia vastaan ja vei kamariinsa. Kahden he siellä istuivat alkuajan ja puhelivat talven ilmoista, kinkerikunnan asioista ja vähän hevosistakin. — Vahingossakaan ei Onter unhoittanut arvoittaa vierastaan kirkkoherra arvonimellä.

— Olisi täällä vähän karvasta, jos kirkkoherra viittisi panna kahvin sekaan, sanoi Onter ja nosti pullon pöydälle.

— Pannaan vaan, sanoi pappi. — Onhan se niin hyvin Jumalan viljaa kuin kahvikin.

— Onpa kyllä, myönti Onter.

— Tätähän saadaan oman pellon kasvuista, mutta kahvia ei.

— Siihen katsoin olisikin viina *enemmän* jumalan viljaa, kuin kahvi, vahvasti pappi.

He alkoivat kahvia ryypiskellä.

— Eihän kirkkoherra unhottane panemasta tästä sekaan, huomautti Onter, kun näki että papin kupista

alkoi kahvi käydä vähäksi.

— Ei, en minä unohda, vakuutti pappi.

Turha luulo se olikin, hän vaan valmisti sijaa arvokkaammalle aineelle. Sen huomasi jo Onterikin ja seurasi esimerkkiä, varsinkin kun olivat näin kahden kesken kirkkoherran kanssa. Kumpaisenkin silmän osaksi kun oli ryypättynä, sitosi pappi kaulaansa kaksihaaraisen liinaläpykän ja lähti kirja kädessä astumaan tupaan, jossa oli ilmoitettu kaste toimitettavaksi. Onter lukkosi kamarin ja tuli sitten toimitusta katsomaan. Punakkana hän seista ähötti ja kohoutti mielihyvällä housunsa kaulusta, kun kuuli, että hänen kaima siitä pojan pojasta tehtiin. Kun pappi oli käskenyt kummit menemään Herran rauhaan, menivät pappi ja isäntä taas kammariin.

— Koska kirkkoherra teki minulle kaiman, niin maistetaan sen muistoksi, sanoi Onter ja toi lisää tarpeita pöydälle. Maistetaan sitä vähemmästäkin asiasta.

— Niinpä kyllä, myönti pappi. Tämä siis oli teidän ensimmäinen lapsen lapsenne. Ja sen vähän aikaa, jonka olen ollut tässä pitäjässä olen kuullut ja tullut huomaaman, että te olette rehellinen ja arvossa pi-

detty seurakunnan jäsen. Ja siihen katsoen on toivottava, että siunaus tulee lasten lapsiakin seuraamaan.

Onter tuli tästä puheesta erittäin mieliinsä ja sanoi:

— En tahdo itseäni kehua, mutta sen sanon, että astukoothan pojatkin niitä jälkiä, joita minä olen astunut.

Hän nousi oikein seisalleen ja kohoutti housunsa kaulusta. Siitä rauhoituttua istuivat he kumpikin kuppiensa ääreen, jossa tuumailivat yhtä ja toista. Onter vähän rykästeliin ja saappaitaan lattiaan läpytellen alkoi:

— Kirkkoherra on kai nähnyt laajemmalta maailmaa, niin ajattelin kysyä että minkälaiselta tämä meidän pitäjäs näyttää lukutaidon ja muun suhteen?

— No se nyt on sillä lailla, että ylipäätään on Suomen kansan lukutaito ja hengellisyys enemmän kiitosta ansaitsevalla kannalla. Nämä pitävät arvossa sielunpaimenensa, jota vastoin ulkomailta alkaa kuulua käännteitä huonoon suuntaan. Tässäkin pitäjässä ovat asiat enemmän kiitettävällä kannalla. Ikävyyksiä tuottaa ainoastaan nuo lah. . . .

Pappi muisti Onterin körttihelmaisen nutun ja

luullen niissä olevan enemmänkin sisältöä, alkoi hän sotkea pahaan päin kääntynyttä puhettaan teko yskällä.

— Niin että — jatkoi hän selvittyään — ikävyyksiä tahtoo tuottaa se, kuin ihmiset eivät seurakunnassa pysy yksimielisinä.

— Siinä sitä on paljo, vahvasti Onteri. — Jos talosakin, missä hyvään, toiset varastaa ja toiset kokoo, niin siitä ei tule mitään. Ja jos sitten kaikki varastaa, niin silloin saisi heittää pois koko elämisen.

Pappi alkoi käydä vähitellen harva puheisemmaksi, vaikka Onter piti huolta, ettei ryyppyjen välit tulisi pitkiksi. Jo rupesi pois lähtöäkin tuumailemaan.

— Kirkkoherra ei nyt huolisi kiirehtiä, ollaan täällä puolipäiväisellä, sanoi Onteri.

— Ei minun nyt passaa olla. Ja tässä kun on ollut jo kaikin puolin, mitä on tarvittuna.

— Ei tuo nyt liene totta, että kirkkoherra lähtee meiltä syömättä taipaleelle, sanoi Onteri uudestaan.

— Kyllä se nyt on totta — vakuutteli pappi ja haki turkkiaan naulasta.

Onteri ei ruvennut pitemmältä kiusaamaan, sillä hän ei sallinut itseäänkään pakoitettavan sivu siitä,

mikä on kerran sanottu. Pojat saivat mennä valjastamaan ruunan aisoihin, kun toisella hevosella oli haettu. Avopäin oli hän sitten rekeen saattamassa.

— Onko kirkkoherra nähnyt tuommoista ruunaa usein? — kysyi Onter. — Siinä on Tuiskunvara — lisäksi hän ja löi kädellään lautaselle.

— Taitaa olla siinä hyvä hevonen, myönsi pappi asetellen istumaan. — Hyvästi!

— Hyvästi, hyvästi. —

Onter käveli taitavilla askelilla tupaan, jossa ristiäsvieraat oikeastaan olivat. Sieltä hän viittasi Lahtisen ja mökkiläis-Matin tulemaan seuraansa kamaariin.

— Me täällä kirkkoherran kanssa kahden kesken puheltiin, vaan kun se meni pois, niin kutsuin teidät tänne minulle seuraa pitämään, puheli Onter. — Sinä olet — jatkoi hän Lahtiselle — minun läheisin ja tykätävin naapurini, ja tämä Matti on sitten minun uskollinen mökkiläiseni, jota minä en heitä siltä syrjään, vaikka olet vaan mökkiläinen. Ja kun minun pojan poikani on tänä päivänä kastettuna, niin sen muistoksi me otetaan, niinkuin ainakin hyvät naapurit, pienet ryypyt.

Tätä selittäessään kaatoi hän jo kuppeihin, mutta tämä käsillä oleva pullo antoi kohta kuitenkin. Toista otamaan mennessä hän puheli:

— Siinä tukkimetsäasiassa me, naapurikset, ei sovi, mutta muussa kaikessa.

— Onpa siellä olemista, sanoi Matti katsellessaan kaapin sisälle.

— On meillä, Matti, olemista. Jos sinulle tulee puute mistä laadusta hyvään, niin tule isäntäsi luokse, ehkä sitä löytyy.

— Näkyy löytyvän — vahvasti Matti. — En minä ole ennen huomannutkaan, että tämän talon piharinnassa seisoo noin hyvää tukkimetsää. Kun on ihan vierivieressään kiini. Ja eikö maksane markan pölkky, vai ainako puolitoista.

— Maksoi mitä maksoi, kunhan löytyy, sanoi Ontter ja nujerti korkkia irti.

Ei heillä ollut hyvin kauvan aikaa näin kolmen kesken naapuriksina olla, sillä vaimoväki kutsuivat puolisolle.

— Lähtäänpä sitten syömään — sanoi Ontter. — Kyllä minä taidan olla vähän ryyppyissäni. — Mutta eihän se haitanne mitään, jos ukkovaarina ollessaan on

ensikerran ryyppyissään. Vai haittaako?

— Eikös mitä.

— Ja sanoppa naapurin mies, olenko ennen ollut?

— Ei, ei sitä saata sanoa kukaan.

— No sitä minäkin. Ja nyt me mennään ja syödään oikein lujasti.

Melkein ensi töikseen nosti Lahtinen veitsensä kärkeen kupista aika murun mateen ruumista ja tuumaili:

— On ollut tuo jo koko jutikka, monta vuotta se on jo tollastellut järven pohjassa.

— On sillä ollut jo ikää — sanoi Matti. — Vaan ei vielä ole ollut sellainen kun minun isävainajani sai kerran rysällä. Se oli jo niin vanha, että oli silmälasit päässä.

Lahtinen nauraa hohotti suu mateen lihaa puolil-
laan ja mökelöi:

— Eipähän ole siltä nähnyt rysää kiertää.

Matti puolusti että — eihän se olisi ilman silmäla-
sitta osannut koko rysään.

IV.

Kokonainen vuosi oli kulunut ristiäisistä. Onter suoritteli velkojaan kuten ennenkin. Vaan nyt oli heillä Lahtisen kanssa yhteinen, isompi asia kohta joutumaisillaan maksettavaksi.

— Mitenkään se käypi — tuli Lahtinen tuumamaan muutamana päivänä. — Eiköön se tukkimetsä tule nyt myötäväksi pakosta.

— Mistä pakosta? — kysyi Onter.

— Siitä pakosta, että mitä sen velan eteen kohta pistetään?

— Minä itse siinä seison ja se meiltä maksetaan ilman metsään menemättä.

— Onko sulla sitten rahat?

— Eikä ole, vaan rahaa se on tavarakin. Ensi viikolla on Kuopiossa markkinat ja sinne olen aikonut viedä hevosen, pari kuormaa jyviä ja kolmannen kuorman lihaa ja talia. Etkö luule niillä sen velan tukkeutuvan.

— Kyllähän se sinun osalta, vaan minulla ei ole hevosta hukata — valitti Lahtinen.

— Pane muuta mitä on ja lähdetään markkinoille. Minulta saat rahaa lisäksi, jos puuttuu. Ei me vielä tässä tingassa puitamme kenkätä.

Lahtinen pääsi taas metsän myönti huolestaan ja hän meni kotiinsa markkinoille lähtö päätöksessä.

Kolmatta päivää ennen markkinoita lähti Rannan kartanolta kokonainen puoli tusinaa hevosia kaupunkia kohti. Onter itse ajoi myötävää orittaan, poika Aku lihakuormaa, mökkiläis-Matilla ja rengillä oli jyväkuormat. Lahtelainen oli poikineen kahdella hevosella.

Kaupunkiin päästyä he ensi työkseen vuokrasivat erikois kammarin ja sitten myömään tavaroita. Ensimmäisen markkinapäivän iltana sai Onter kaupan oriillaan ja rehtevänä hän tuli kortteeriin.

— Nyt se ori meni, ilmoitti hän ja kohautti huosunsa kaulusta.

— Ettehän liene antanut huokealla, sanoi poika Aku.

— Vai huokealla? Elkää te pojat tulko puhumaan minulle mitään. Minun jälkiäni ei ole vielä milloinkaan tarvinnut muiden parsia.

— Entäs harjaiset, muistutti Lahtinen.

— Ne juotiin ostajan kanssa tuolla kievarissa.

— Eikö meille mitään?

— No, jospa minä annan sinulle ja Matille, vaan

pojat eivät tarvitse mitään, kunhan saavat leipää.

— Se on oikein, sanoi Matti. — Tuollaiset pojan tolkit kun eivät jo pitäne ryyppäämisestään huolta, niin olkoot ilman. Niin minunkin isävainajani ennen sanoi.

Poikia nauratti tämä paljaalla leivällä eläminen, sillä he olivat jo itse pitäneet siksi huolta särpimisestä, ettei hyvin ikäväksi käynyt, jos ilmankin istuisivat toisten ryyppimääjan. Matti huomasi oltavan jo siksi hyvällä tuulella, ettei se kehuminenkaan enää pahaa tekisi. Hän sanoi:

— Olisi se isävainaja haudassakin hyvillään, jos tietäisi, kuinka mainion isännän mökkiläiseksi poika on päässyt.

Onter nauraa myhäytti ja tarjoili ryyppyjä.

— Onhan tämä ollut mainio ukko, vaan vanhaksi taitaa alkaa käydä, sanoi Lahtinen ja maistettuaan pohjaan lisäsi: — Eikö tämä kohta ruvenne pojilleen eläkkeelle?

Muuta ei tarvinnut.

— Sitä sinun silmäsi eivät tule näkemään, kivahti Onter seisalleen nousten. — Siinä pantaisiin vakainen ukko eläkkeelle. Joita tämmöisiä ukkoja ei kuulu

olevan kun yksi Lontoossa.

— Olihan se minun isävainaja, huomautti Matti.

— Elä sinäkään puhu alituisesta siitä isävainastasi, kivahti hän Matillekin. — Muistan minä tuon, ei se ollut ei sinunkaanlainen mies. . . Vai minä rupesin eläkkeelle — jahkaili hän uudestaankin ja kävellä taahasi laattialla.

Nyt joutuivat itse kukin omiin puheisiinsa ja he antoivat ukon elää omia aikojaan.

— Pahuus kun minua harmittaa, sanoi poika Aku siinä jonkin asian johdosta vähän kuuluvammalla äänellä.

— Mikä sinua nyt siinä harmittaa? kysäsi Onter kuivasti.

Matti joutui selittämään, että se tätä kuuluu harmittavan, kun isä on kauniimpi poikiaan.

Onter tyytyi siihen selitykseen ja alkoi neuvoa Mattia menemään hevosia katsomaan.

— Poikain pitää taas koko yö vahtia vuorotellen kartanolla, jakoi hän määräyksiä. — Yksi poika saapi jo mennä sinne, viepi ne rosvot hevosta ja muuta valvonta aikanakin.

Eihän siitä tullut niin kiirettä lähtöä pojilta, kun

heillä oli hiljaisia tuumia käydä vielä markkinain iltaelämää katselemassa.

— No eipä taittuna totellakaan, sanoi Onter ja kohautti itseään. — Niinkään tuota aijotte ainakin markkinoilla oleksia. Siinä ei miehet paljo huolehdi asioistaan. Mitään täältä jäisi takaisin vietäväksi, jos en itse olisi matkassa.

Aku lähti jo kartanolle katselemaan. Kaduilta kuului ajon hurakkaa ja kuparit siellä lauloivat epäsoin-
tuista lauluaan. Aku seisoskeli portilla ja ajatteli että eikökän tuota saisi jo sulkea kiini. Meni tarkastelemaan portin takaa, löytyisikö salpapuuta valmiiksi. Ei näkynyt, vaan oli siinä seinämän koukkelossa jostain mustaa, joka näytti vähän ihmiseltäkin. Aku meni sanan vientiin toisille ja sieltä tultiin miehissä katsomaan. Matti meni ensiksi puhuttelemaan.

— Kuka siihen on levolle ruvennut? kysyi hän. — Nouse pois, jos lienet vielä oman henkesi kanssa yhtenä talona.

Mies ei liikahtanut vähääkään.

— Kiskaise tuota! kehoitti Onter.

Ei ollut siitäkään apua.

— Vetäkää tänne näköisälle!

Pojat menivät Matille toveriksi ja alkoivat hiilata ylös. Mies soikkaroi jo vähän jaloillaan, kun toiset ta-luttivat akkunan alle näkötilaan.

— Mies hoi! Mistä sinä olet? — alkoi Onter pitää tutkintoa. — Kuuletko sinä? Sinä humalassa rötkötät, vai suottako heittäynet. Menit kai kutjottamaan tuonne, että saisit portit auki ja olisit vienyt hevosen. Kuuletko sinä rötkäle. . . Pyöräytelkää tuota.

Pojat pyöräyttelivät, että pahoin takin helmet huiskivat. Mies ei kun öllästeliin siinä toisten käsissä.

— Kuuletko sinä! — kipakoi Onter. — Mitä sinä meinaat, kun tuonne menit rötköttämään? Onko sinulla kieltäkään suussasi.

— Eikö tuo liene kieltään markkinoilla hukannut — sanoi Matti — vaan jos sillä on kampaat, niin katsoo niistä. Isävainaa se aina ennen katsoi hampaasta.

Heti joutuivat pojat huulta kohottamaan ja Matti rupesi tuntijaksi.

— Kyllä se näkyy jo syödessään tekevän tuonne suupieliin säästöjä — selitti Matti. — Mutta isävainaan käsissä tällä vielä sievillä päällisillä otettaisiin vilkasjalkaisempi. Jos tulette isäntäkin katsomaan, tämän hammas on vielä aika kova.

— Lempo häntä katsokoon, kun piipun perässä tuollaisena törröttää ihmisen suu. Vieläpä tätä aukomaan. Kyyditkää kadulle mokoma.

Silloin ne pojat lähtivät syöttiläänsä kanssa. Kahden puolen ne sitä taluttivat katua pitkin ja kenen vastaan tulevan halutti, niin sai tulitikun valossa nähdä hampaat kaikessa loistossaan. Ei siinä tahdottu näkemättömyydellä pettää. Kaksi tonttiväliä he näin kuljettivat ja heittivät sitten muutaman talon pihaan. Palatessa löytyi akkunan alta tutkintopaikalta, pieni riepunyytti, joka oli kai mieheltä pyöritellessä pudonnut. Siinä oli huonot tupakkakojeet ja kortit. Pojista olisi kortit ollut hyvät aseet yön-seutu virkineeksi, mutta hukkaan se toivo meni, jos ei ukko tullut niin päihinsä ettei olisi tiennyt mitään. Rohkein joukosta otti korttipakan käsiinsä ja kävi leväyttämässä edessä, kysäisten:

— Ukko, mitkäs nämä ovat.

— Vai kortit — julmistui hän. — Niitkö te tulette minulle näyttelemään. Kuka ne on hankkinut?

— Siltä mieheltä olivat pudonneet tuonne akkunan alle — selittivät pojat.

— Vai siltä. Ruojapaan se oli. Hävittäkää ne hyvin

sukkelaan minun silmäini edestä.

Kyllä ne silloin hävisivätkin vähäksi aikaa, vaan kohta niiden päät ilmaantui näkyvä vipottamaan Onterin liivintaskusta.

— Mihinkään ne kortit joutuivat — alkoi Matti kaipailla.

— Mihinkään kyllä — kaipaili Lahtinenkin ja oli hakevinaan. — Eihän niitä liene ukko ottanut.

— Mi-minäkö teidän korttianne olisin ottanut. Kaikkia sinäkin arvelet.

— Niin tässä arvelin ja tuoltapaan ne liivintaskusta näkyvät.

— No, no kaikkia minulla näytättää. Vai minun liivin taskuun kortit. . .

Se oli sivaus, minkä ne saivat uunin loukkoon.

V.

Toisena markkinapäivänä, tuossa puolisten rinnassa lähtivät kaupunkimiehemme kotiinsa päin. Onteri oli käynyt ostamassa nassakan koti-viinoja ja pulлон matkaevääksi. Yhtäläisessä hienossa humalan tojakassa oli hän ollut koko markkina-ajan ja samoin lähtiessäänkin. Torin kulmassa sattui tulemaan vastaan joku Putskan miehiä.

— Isäntä! Elä sie aja, etkö sie myö ruunaasi — huu-
taa se.

— Mitäs siinä on, rahalla — sanoi Onteri ja seisautti.

— En mie ilman taho. Paljoko sie isäntä vaajit ruunallais? Sano sie yhteen sanaan oikea hinta.

— Kuusi sataa.

— Elä sie isäntä mahottomie pyydä. Ota sie ilman tinkimättä oikea hinta. Mie hänestä lähtäin päähän annan kavahutan aika rahat: viisi sataa.

— En minä laske yhtään.

— Elä sie isäntä noin tinkaisa ole. Tässä ei jou-
tais tinkimään. Mie häneen vielä nostan viisikolmatta
markkaa. Laske sie isäntä.

— En liiku sanastani.

— No kun sie et liiku, et sie liene koko sen hevosen

myöjäkään.

— Ei tälle, muuta myöjää löydy, vaan en liiku kun tämä on koti tarvis ja tämänlaisia hevosia ei ole joka mökissä.

— Vaikkapa hän ois kuin kotitarvis. Mie vielä viisikolmatta liseän ja silloin kannattaa.

— Ei se parane.

— Kyllä mie sanon, et sie ole sen myöjä, et sie uskalla.

— Eikö tämä liene kylläkin eläkeukko, pelkää että pojat ovat vihassa — myötti Lahtinen syrjästä, vaan saikin samalla juhlallisen tylyn silmäyksen Onterilta.

— Niin sie olet, et sie uskalla. Mie hänestä annan kuusi sataa, jos sie myöjä lienet. Tuos on käsi!

Ei Onter tarttunut käteen. Hän näytti olevan tukalassa asemassa.

— Ka nyt se nähtih — nauraa pajatti ryssä — Miehellä tuli jänes tuossa paikassa.

— En myö siitäkään. Seitsemän sataa jos pudotat.

— Mäne sie seitsemine satoines, et sie ole myöjä — murisi ryssä ja he erosivat.

Tullista ulos tultua olivat markkinat jääneet ja mäkinystermäin päälitse kulkevalla, mutkaisella talvi-

tiellä mennä jollotti hevosjono, joka alituisesti mutkittellen muutteli näköään, kuin matkustava liero, onkimiehen syöttisäiliöstä karattuaan. Jäälle tultua se suorana viivana eteni, yhtyi toiseen samanlaiseen ja sitten kasvaneena alkoi työntää päätään metsän piiloon, jonne viimeinenkin hännän huippu pian huveni. Onterin perässä ajoi Lahtinen ja sitten Matti.

— Tule tänne Matti, anna hevoset juosta yksinään — huusi Onter metsämatkalle tultua.

Matti sitoi ohjokset kiini ja juoksi Lahtiset reen sivu isäntänsä rekeen. Vastamäessä heittäytyivät edellisenkin reen mienet kävelemään. Onter heitä tarkasteli tunteakseen ja sanoi sitten:

— Tulkaa tänne rekeen, yhden pitäjään miehiä näytte olevan.

Miehet tulivat ja Lahtinen tuli vielä lisäksi. Siihen he kaikki asettuivat pitkän pärereen kaiteille istumaan, kuin lentoon lähtevät pääsken poikaset pesänsä laidalle. Onter itse röhötti perässä ja kaivoi turkinsa povelta viina pullon, josta ryyppäsi itse ensin ja tarjosi sitten Matille. Tämä maistoi ja tarjosi takaisin.

— Ei, anna tuonne — neuvoi Onter ja osoitti Lah-tisen ohitse edellisestä reestä tulleisiin miehiin.

Matti luuli olevan erehdyksen ja muistutti:

— Eikö tämän kiikarin anneta mennä järestään, että naapurinkin isäntä katsoo eikö koti alkaisi näkyä.

— Antaisko tuolle — virkkoi Onter tyllysti. — No antaa hänelle.

Lahtinen nauroi salaisesti ja ryyppäämään ruvetessa arveli että „mistä tämä naapuri on minuun niin tylsistynyt?“

— Mitäs sinä et pidä suutasi kiini siitä eläkemies puheesta — kivahti Onter. — Sinä olet sen kuullut monesti, että minä en rupea eläkkeelle, en missään paikossa.

— Onko ne tahtoneet isäntää eläkkeelle? kysyi toisesta reestä tullut, silmäkipeinen mies.

— Ei nuo ole tuota vielä tulleet minulle ilmoittamaan, vaikka mahtaa niillä mielessä olla. Mutta siitä ei tule mitään.

— Ei se minunkaan isävainaa ruvennut eläkkeelle — alkoi Matti kertoa. — Markkinoillakin se ajeli vain aisakellosa ja kuomi reellä, ei näillä tämmöisillä reellä milloinkaan.

Miehet kun eivät Mattia tunteneet, katsoivat vä-

hän ihmettelevällä kunnioituksella mieheen, jolla on ollut niin mahtava isä. Silmäkipeinen siihen tuumaili:

— Olisi kai minulle nyt kuomi reki tarpeesen, kun loukkasin tuon silmäni.

— Mikä sille on tullut, kun näkyy noin punanen olevan?

— Tierahan siihen kimposi hevosen jalasta — selitti mies ja pyyhki silmäänsä. — Käytin minä sitä tohtorissakin, vaan eipä se sille osannut mitään.

— Ei niitä ole täällä oikeita silmätohtoria — sanoi Matti. — Isävainaa se kertoi Helsingissä käydessään nähneestä oikean silmätohtorin. Sillä oli ollut rikkaasullinen nurkassa valmiita silmiä ja siitä se oli vaan muuttanut.

— Eiköön nyt tullut vale — arveli mies.

— Ei se ole minun valeeni — puolusti Matti totisena. — Isävainaan vale se kai on, jos on. Vaan sitä miestä ei vielä kukaan milloinkaan sanonut valehtelijaksi.

Mies yltäili uskoakseen, vaan paljostumaan rupesi kuitenkin säilytyspaikan huonoutta ja arveli:

— Kun et kerralla sanonut että ruumen vasussa

ruumenien seassa kuuluivat olleen.

— Ei niissä isoissa kaupungeissa ole ruumen va-
suja, eikä ruumenia, rikkavasussa olivat olleet, niin
isävainaa kertoi — puollusti Matti aivan kun oikeata
asiata.

Miehet kohottelivat koipiaan yli reen laidan pois
noustakseen.

— Istuu vaan huoletta, kyllä tämä jaksaa — sanoi
Onter. — Kuusisataa olisivat ryssät työntäin maksa-
neet, vaan on antanut vielä silläkään. Siinä on Tuis-
kunvara. Katsokaa te miehet noita reisiä ja tuota ja-
lan kävettä.

— On hyvät reidet ja riskisti astua — kehuivat mie-
het.

— No sitä minä. Ja pääseekin tällä tavallisesti.

Sen saivat miehet kohta nähdä, kun Onter aukko-
paikassa kuhautti kaikkien edelle. Ei hän siltä toisia
jättänyt, vaan antoi ruunan taas kävellä, kaivoi pul-
lon poveltaan ja kiikaroi sillä tihkipäätä kotiaan koh-
ti.

VI.

Kevät talvella jäi Onter leskeksi, joka hänelle antoi surun syytä ja epäilemisen aihetta, että miten emännän toimet tulevat hoidetuksi. Hautajaisiin kutsumatielle ei Onter voinut olla yhdessäkään talossa kertomatta jotain Loviisa vainaastaan, jotka kertomukset kävivät talo talolta liikuttavammiksi, jopa kyyneliin asti, aina sitä mukaan, miten paljon kertyi päähän taloissa tarjottua surun virvoitus ruokaa. Pappilasta kutsumista varten hän otti aivan erikoisen päivän, ettei tarvinnut pitää kiirettä.

— On se ikävää, kuin kuolema eroittaa aviopuoliset toisistaan — puheli rovasti osan ottavaisesti.

— Tahtopa se olla, niinkuin herra rovasti sen ymmärtää.

— Kyllä tiedän ja senkin. Mutta kaikki tulee ottaa kiitollisena vastaan Herran kädestä — lohdutteli rovasti ja haettuaan ryyppyneuvot kysyi: — Maistaahan Ontermanni viinaa?

— Olen minä tämän murheen aikana aina maistanut.

— Ei se silloin teekkään pahaa. Paavalikin sanoo, että antakaat murheellisille sieluille viinaa, että he unhoittaisivat surunsa.

— Hyvä se onkin se Paavalin neuvo — myönsi Ontter. — Aina siitä silloin tuntuu vähän helpoitusta olevan.

— Ei Paavalinkaan tarkoitus ole, että murhe jätettäisiin samalla hetkellä pois luotamme, sillä se on kuin ahjo, joka eroittaa puhtaan kullan pois kuonasta, vaan hän tarkoittaa sitä, ettemme tulisi surulta ylitse voitetuiksi — selitteli rovasti.

Ontter istui siellä vielä pitkän aikaa puhelemassa yhtä ja toista. Illan hämärässä hän vasta joutui takaisin kotiinsa.

— Onkohan niitä oluttynnöriä katsottu, että käypikö ne ja minkä laista kalua niistä tulee — alkoi hän kysellä tultuaan.

— Luulen minä tulevan siksi voimaa, että mais telematta suussa tuntuu — kehahti oluen valmistaja vaimo.

— Jokos Matilla alkaa olla toinen tupa piiluttuna?

— Kohtapa se on — sanoi Matti. — Vaan minä en enää milloinkaan rupea hautaisiksi tupaa veistämään.

— No miksikä?

— Siksi että kun piilu aina rauta naulaan karskah-

taa, niin silloin yrittää tulla suusta . . . arvaat sen mikä . . . mutta muistan toki aina, ja sillä lailla ne jäävät kaikki kesken tekoisiksi töpö häntäisiksi.

— Vaikka ei tulisi päätäkään, sen vähemmin häntää — kivahti Onter toimessaan. — Etkö sinäkin, ikämies, saata heittää pois koko kiroomis tapaa?

— Kyllähän se vaan kun isävainaa kerran minua selässään saunaan kantaissa löi varpaansa kynnykseen ja minä silloin tuon nimen ensikerran kuulin, niin siitä lähtiin se on matkoissa kuleksinut isävainaan muistina.

Onter ei ottanut nuhtelua jatkaakseen, sanoihan vaan Matille: „käy syömään.“

Joukot latoutuivat ympäri pöytää, jolloin alkoi kuulua lusikkain kapse ja tuopin uurteiden kalke honkaisen pöydän pinnaile. Väliin kuului joukosta myhäjävää keskustelua, joka silloin taukosi muilta, kun Onter itse alotti jotain kertoa. Ja kun hän vastikään oli käynyt pappilassa, oli sieltä kerrottavaa monta asiaa, joista he rovastin kanssa kahden kesken olivat haastelleet, muun muassa ryyppyjen annit ja rovastin kertomat Paavalinsanat. Matti alkoi siihen kertoa lokoitella:

— Minun isävainaa se rovastina ollessaan antoi jokaiselle isännälle ensimmäisen emännän kuoltua tervatynnörillisen viinaa, vaan ei ne sitten olleetkaan leskenä kuin hätäselteään puolen vuotta.

— Kannattiko sen viinaa niin rysysti antaa — kysyi vastapäätä istuva renki.

— Jo toki — sanoi Matti. — Sillä tavalla sai yhden isännän emännistä useita lehmiiä. Mut jos olisi surun heittänyt huuhtomatta, olisi jäänyt yhdelle.

— Tervasekaista viinaako se piti olla?

— Ei sen enemmän tervasekaista, kuin mikä vanhan tervatynnörin laudoista irtautuu.

Onterin olisi tehnyt mieli Matin puhetta tällä kertaa vähän seisautella, vaan kun ei ollut ennenkään siitä välittänyt, niin antoi nytkin mennä sinänsä.

VII.

Jos on viinasta apua surun eromiselle, niin kyllä sen Onterista olisi pitänyt lähteä, sillä uudelle ei tulon lomaa ollut. Lepo-ajatkin alkoivat käydä tavallista pitemmiksi ja muisti tahtoi usein tehdä petukan. Aina hän jalkeilla ollekaan piti komentoa yllä ja kävi katselemassa ruokavarastoita milloin järjestyksen, milloin taas oman suun tarpeen tautta, sillä syöntikin teki välistä hyvää.

— Mihinkään ne ovat panneet sen vanhan sijan jalan tuolta aitan parvesta — kyseli Onter kerrankin tällaiselta tarkastusmatkalta tultuaan.

Vaimoväki ei ollut kiireinen selitystä antamaan, kun muistivat että se emännän hautajaisissa syötiin. Renki herkesi tietävimmäksi ja sanoi:

— Eikö ne liene antaneet sitä Anni Akkaselle, kun se tässä viikolla kulki kerjuulla.

— Vai Anni Akkaselle on se vanha jalka, sille hiijen väen rusille — kauhisteli Onter ja kohotti housujansa. — Syömättäkö tässä sitten pitää minun olla? Sepähän nähtäneen. Laittakaa nyt vaikka kiven holosta vanhaa sijan tilaa.

Miniä lähti hyvin joutuin ja sanoi mennessään:

— Kyllä minä tuon isännälle ihan paikalla.

Onter meni vähän rauhoittuneena pöydän päähän istumaan ja alkoi siinä ruokaa odotellessaan ihmetellä kuin hyvin suurta kummaa:

— Mikään niiden elämästä tulisi, jos en minä huoltaisi. . . No, no talonaksoon ne meinaisivat olla. . . Vai vielä eläkkeelle. . . Siinä pantaisiin vakainen ukko eläkkeelle. . . joita tämmöisiä ukkoja ei ole kun Lontoossa. . . siellä kuuluu vielä yksi olevan. . .

Jo nauratti vähän itseäänkin tuo kumma ja hän läpytteli puheensa päätökseksi kenkensä kärkiä laattiin.

Syöntiä seurasi taas hyvät ryyppyt ja pitkät levot. Tuo alkoi käydä jo ikäväksi muusta joukosta. Koetteeksi otti Risto siitä puheeksi isälleen.

— Etteköhän te, isä, ole kääntynyt huonolle jällelle — sanoi hän. Te olette alkanut kovin paljo ryyppiä ja eikö ne talon asiat alkane mennä miten sattuu, kunette usko niitä ollenkaan muille.

— Ole vaiti! sanoi Onter vihaisesti. — Teille taitaisi pitää ruveta eläkkeelle.

— Kukapa teitä toki eläkkeelle tahtoo, turka luulo kai se on, selitti Risto.

Ei Onter ollut kuulevinaankaan, lähti vaan astua

touhaamaan ja yli olkansa sanoi mennessään, että „näille aatelille pitäisi talonsa antaa“.

Tämä muistutus kiihoitti Onteria pitämään tointa yllä, kun jalat vähänkin ottivat päälleen. Kesällä hän piti vakituisen seipään pystyssä tallin seinää vasten, jolla aamuisilla ja ruokalevoilta kolisti poikia ylös. Omalta joukolta sai seiväs olla aivan rauhassa, mutta suutari kävi sen kerran vaihtamassa ja asetti paksutyvisen rangan puntarin paikalle, tyvi ylöspäin. Suutarin suureksi iloksi nousi Onter taas keskellä rupeamaa ja kyseli:

— Onkohan ne joukot työn toimessa, vai missä.

— Vieläpä ne työn toimessa, nukkumassa — sanoi suutari.

— Vai nukkumassa. Semmoista se on!

Hän lähti aika kyytiä ylös ajamaan ja aikoi jysäyttää seipäällänsä oikein kuuluvasti, mutta se alkoi viedä takaperin. Sai hän sen vielä seisattumaan, vaan kopistamista ei tullut mitään, milloin se riiteli millekin ilman suunnalle. Hyvän aikaa he siinä seipään kanssa tantturia tanssivat. Jo viimeinkin Onter kyllästyi, heitti sen menemään ja haki toisen pienemmän, joka ei tehnyt riitaa, vaan ei sieltä ajettavia löytynyt.

Huonolla tuulella hän palasi tupaan ja kysyi suutarilta:

— Kukaan sen seipään on ottanut tuolta tallin seinämältä?

— Sapilaan taisivat heinämiehet siitä tehdä — selitti suutari.

— Mitä, sapilaan? kivahti Onter. — Kenenkä heinänteko nyt on vielä?

— Heinää ne kai kuuluvat tekevän.

— Mene pois! Minuako sinä tulet narrinasi pitämään. Kuka sinua on kutsunut meille suutaroimaan, ala mennä matkaasi!

— Pojat kutsuivat ja käskivät tehdä isännälle suvarohvi anturat.

— Minä en tarvitse sun anturoitasi. Minun talossani sinä et saa tehdä kellekään niitä. Vai anturat näille aatelille. Ala mennä tiehesi, eläkä tule meille ennenkuin minä käsken.

— Kyllä minä menen, kun työ loppuu, vaan en vielä — sanoi suutari.

— Vai et lähde. Sepähän tässä nähtäneen, kun miehet kotiin tulee. Jos minä olisin vähän nuorempi, niin lähtisin minä yksinänikin.

— Punakka mieshän te olette vielä — aikoi suutari kiitellä. — On nykyajan nuorissa miehissä paljo kii- vakarvaisemman näköisiä. Te lienette ollut nuorena kaunis mies.

— No miehen summasta ne ovat ottaneet joka puo- lelta — kehahti Onter itsekin.

Kohta he istuivat hyvässä sovinnossa ja ennen il- taa oli suutari kehumisellaan keinotellut ryypyt ukol- ta.

VIII.

Oli tammikuu, talvi parhaallaan, vaan ei vielä ollut kovin paksulta lunta jäällä. Onter oli mennyt ulos ja solalla seisoen katseli kädellä silmiään suojaten jäälle päin. Tupaan tultua hän kertoi:

— Eipä Lahtisen ori piisannut ei yrittämään meidän oriille juoksussa. Niin näkyi meidän ori menevän edelle, ettei kun vilahti.

Sitte meni hän taas kamariin sänkyynsä ja avonainen viinapullo oli pänpohjissa.

— Onko sillä meidän oriilla kukaan ajossa — kyselivät tupaväki toisiltaan ja katselivat jäälle.

— Ei kaiketi sillä ole kukaan ajossa, miehet jokainen ovat muilla hevosilla metsässä — sanoi joku.

Piika kävi varmuuden vuoksi tallissa katsomassa ja siellä oli ori ollut.

— Jopa nyt taitaa ukki mennä aivan pilalle — surkutteli miniä.

Illemmalla kotiintuivat talon miehet ja Lahtinenkin tuli vähän jalempää käymään.

— Ajoiko isäntä tänä aamuna tuolla jäällä — kysyi miniä varovaisesti Lahtiselta.

— En. Miksikä?

— Ei miksikään. Tässä vaan luulivat teidän aja-

neen.

— En minä ole liikkunut koko päivänä kotoani. Siinä oli tukkimetsän ostaja ja nyt ei ukki enää panne vastaan, kun lupaavat hintaa melkein puolta enemmän kuin ennen. Onko se itse valveella?

— Miten lienee, tuolla se on kamarissa — sanoi Risto.

— Vaan eipä siitä ukista taida olla enää paljon miinkään.

— Vai niin se jo on — sanoi Lahtinen pyöräyttäen ajattelevasti päätään. — Mennään kumminkin katsomaan.

Raskaasti, hohottavalla hengityksellä veteli Ontter noita loppumattomia uniaan, eikä tiennyt mitään muiden läsnäolosta.

— Se taitaa vaan yhä paheta, sanoi Lahtinen. — Ettekö te ole piilottanut pois viinoja, ettei saisi ollenkaan.

— On sitä koetettu, vaan ei siitä tule mitään — sanoi Risto surumielellä. — Se nostaa silloin niin kovan toran, ettei sitä jaksa kuulla ei kukaan.

— Taitaa olla turhaa sitä ylösajella.

— Eikö liene.

— Kaatakaa edes vettä tuon viinan sekaan — neuvon Lahtinen.

— Saapihan tuota kaataa, vaan se juopi sitä enemmän.

Pitkään ajatellen katsoi Lahtinen naapuriinsa ja kääntyessään kamarista pois tullakseen sanoi:

— Siinä meni ijäksi pilalle *vakainen ukko*.
